

Regionalpolitisk plattform för Vänsterpartiet Jämtlands län 2022

1. Vår vision för lokalsamhället
2. Grundläggande utgångspunkter
3. Offentlig sektor
  - 3.1 Hälsa- och sjukvård/tandvård
  - 3.2 Äldreomsorg
  - 3.3 Förskola och skola
  - 3.4 Socialtjänst
  - 3.5 Folkhälsoarbete
  - 3.6 Arbete, kompetensutveckling och utbildning
4. Öka jämlikheten
  - 4.1 Landsbygdspolitik
  - 4.2 Kultur och fritid
  - 4.3 Integration och mångfald
  - 4.4 Barn och ungdomars delaktighet och intressen
  - 4.5 Regional samisk politik
5. Naturresurser
  - 5.1 Vindkraft
  - 5.2 Vattenkraft
  - 5.3 Skogsförvaltning
  - 5.4 Gruvbrytning
6. Utveckling för ett vidsträckt län
  - 6.1 Näringslivsutveckling
  - 6.2 Turism, besöksnäring, friluftsliv
  - 6.3 Infrastruktur
  - 6.4 Transporter, kollektivtrafik, tåg

1. Vår vision för lokalsamhället

I Jämtlands län ska du kunna leva och bo med jämlika förutsättningar både i tätorten och på landsbygden. Det handlar om tillgänglighet till både offentlig och kommersiell service, kollektivtrafik och infrastruktur. I vårt län ska alla ha tillgång till bra bostäder och boendemiljö, barnomsorg och skola, vård, äldreomsorg, kultur och utbildning. Bredband och telefoni måste fungera var människor än bor. Vårt läns rikedomar och naturresurser ska komma hela länet tillgodo och fördelas under demokratisk kontroll för att kunna utveckla ett livskraftigt och klimatsmart län.

Vänsterpartiet Jämtlands län vill genom detta dokument beskriva vad vi vill på lokal nivå, i kommunerna och regionen, och vad vi vill göra för att komma dit. Vi behöver öka samverkan

mellan kommun och region i vår politik. Länets kommuner och regionen behöver en stark och tydlig röst, gentemot omkringliggande delar av Sverige och gentemot det privata näringslivet.

2. Grundläggande utgångspunkter

Vänsterpartiets politik utgår från alla människors lika värde. Vi står upp för ett solidariskt, rättvist, jämställt och jämlikt län för alla, inte bara några få. Vi tar gemensamt ansvar för allas möjlighet att känna trygghet i att vardagen fungerar. Regionen och kommunerna ska bidra till att bygga ett hållbart samhälle för alla invånare, nya såväl som gamla.

Landets kommuner och regioner behöver få jämlika, stabila ekonomiska förutsättningar för att leverera en god välfärd åt alla. Därför behöver skattepolitiken i än högre grad än nu göras omfördelade, från mer välbärgade till mindre välbärgade områden. Det behövs såväl en ökad omfördelning kommuner och regioner emellan som ökade statliga medel till kommun- och regionsektorn.

Vänsterpolitik utjämnar regionala skillnader

Av länets åtta kommuner upplever Östersund, Krokom och Åre en ökning av befolkning och sysselsättning. Även i Bergs och Härjedalens kommuner sker en expansion av fjällorterna. I de östra och norra länsdelarna präglas utvecklingen snarare av svårigheter att bibehålla sysselsättning och samhällsservice. Andelen äldre ökar och många ungdomar flyttar från Strömsunds, Ragunda och Bräcke kommuner.

Marknadssamhället sliter isär Jämtlands län. Pengar och makt samlas till några orter medan stora områden bit för bit utarmas på befolkning, samhällsservice och livskraft. För att vända utvecklingen krävs politisk mobilisering. Den ojämlika fördelningen av resurser och utvecklingskraft är ingen naturlag utan kan regleras genom politiska beslut. Vänsterpolitik är nödvändigt för att läka ihop klyftorna mellan utvecklingens vinnare och förlorare.

Omställning och skydd mot klimatförändringar

Klimatförändringarna är tveklöst vår tids viktigaste fråga. De är en följd av långvarig utarmning av naturresurser i kombination med en ökad konsumtion. Miljöförstöring och klimatförändringar är en följd av ett ekonomiskt system som sätter profiten högre än hållbarheten, ett system som systematiskt utnyttjar både natur och människor. Vi behöver agera nu för att rädda klimatet med insatser och politik på flera nivåer. Samtidigt behöver vi bygga strukturer för att ta hand om olyckor och katastrofer kopplade till miljöproblem. Vi behöver förbättra beredskapen när det gäller extraordinära händelser i skog, jord, vatten och luft. Kommunerna har en viktig roll för att förbättra resurshushållningen och bidra i omställningen från ett fossilbränslebaserat samhälle.

Vänsterpartiet angriper grunden till miljö- och klimatproblemen och arbetar för ett mänskligare och rättvisare ekonomiskt system. Vi är ensamma om att lyfta fram klass- och könsperspektiv på

klimatpolitiken, till exempel att fattiga drabbas hårdare av miljöförstörelse och klimatförändringar. I våra kommuner lägger vi fram klimatförslag för människor vars åsikter sällan blir hörda i det offentliga samtalet.

Låt pandemin markera slutet för underfinansiering av välfärden

2020 förändrades världen i och med pandemin. Effekterna på välfärden har varit och är fortsatt omfattande. Planerad vård, kulturprogram, utbildningstillfällen och sociala aktiviteter har fått skjutas upp eller ställas in. Under den här perioden har staten bidragit med tillfälliga stödpengar så att regioner och kommuner kunnat avlastas i den akuta krisen. Det har blivit tillfälliga överskott i budgetarna, eftersom pengarna inte har kunnat användas till fler anställda i välfärden.

Vänsterpartister behöver påpeka att välfärden i grunden är underfinansierad och behöver mer pengar. Efter pandemin är det vår uppgift att jobba för mer resurser till välfärden i form av fler anställda, bättre lokaler och moderniserad infrastruktur.

En tillgänglig välfärd utan privata vinstintressen

Resursbristen i välfärden har tillsammans med borgerliga politiska beslut drivit fram en nedåtgående spiral av resurs- och kompetensbrist. Det har mötts med hyrpersonal och upphandlingar av privata bolag, som i sin tur urholkar den offentliga välfärdens egna resurser och skapar ny resurs- och kompetensbrist. En avgörande framtidsfråga är därför hur vi gör slut på vinstjakt och kortsiktighet i kommunerna och regionen. Vänsterpartiet kräver stopp för vinstintressen i välfärden. Välfärden ska inte fungera enligt marknadsprinciper utan genom demokratisk styrning och med fördelning efter behov.

Vänsterpartiet tar tillgängligheten på allvar. Vi kommer med konkreta förslag som gör det möjligt för fler att delta i samhällslivet, oavsett funktionsförmåga eller inkomstnivå. För oss är kampen för en välfärd utan privata vinstintressen också en kamp för allas tillgång till god samhällsservice på jämlika villkor. Det gäller oavsett ålder, etnicitet, kön och boendekommun.

Samhällsservice nära människan

Post- och bankservice och dagligvaruhandel är av avgörande betydelse för en levande bygd. För Jämtlands län är det viktigt att all samhällsservice når ut till hela länet och inte centraliseras på ett sätt som bidrar till att människor lämnar landsbygden. Det krävs också en regering som vill föra en aktiv regionalpolitik och som vågar fördela landets totala resurser på ett rättvist sätt. I kommunerna och regionen driver vi på för att regeringen, oavsett färg, ska ge oss bättre villkor.

Vänsterpartiet anser att marknaden inte kommer att kunna lösa problemen på landsbygden. Staten behöver ta ett större ansvar men vi behöver också mobilisera krafterna lokalt. Våra företrädare i kommunerna och regionen bearbetar apotek, banker, bibliotek, butiker och andra samhällsaktörer för att servicen ska vara närvarande i så stora delar av länet som möjligt.

3. Offentlig sektor

Den offentliga sektorn är på många sätt själva skelettet i vårt samhälle. En stor och stabil offentlig sektor är en nödvändighet och betyder mycket för den ekonomiska utvecklingen. Genom offentlig sektor kan vi omfördela resurser och få likvärdiga villkor för skola, vård och omsorg. God kvalitet i, och rättvis tillgång till, de offentliga verksamheterna är viktigt för att attrahera folk att bo och verka i vårt län. Det offentliga ger också försörjning till ett stort antal människor genom upphandling av privat tjänste- och varuproduktion.

3.1 Hälsa- och sjukvård/tandvård

Bästa möjliga hälsa är en fråga om samhällsplanering och ytterst en fråga om vilket sorts samhälle vi vill leva i. Hälsan avgörs framför allt av våra livsvillkor, klass- och könstillhörighet. I Jämtlands län finns stora skillnader i hälsa såsom kortare medellivslängd kopplat till ojämlika socioekonomiska förhållanden.

Vi vänder oss emot att privata företag fritt kan etablera sig utifrån var det är enklast att göra vinst i stället för att resurserna används där de behövs bäst. Om du blir sjuk och behöver sjukvård, ska du också vara trygg i att ingen kan köpa sig förbi kön. Den som har störst behov ska gå först och det betyder också att vården ska göra tydliga prioriteringar i enlighet med det.

Primärvården ska ha bred kompetens och arbeta med ett brett uppdrag, det vill säga vård med helhetsansvar för dig som individ samt rehabilitering, psykosociala och hälsofrämjande insatser. Primärvården behöver också kunna erbjuda dessa insatser till barn och unga som annars hänvisas till BUP trots väntetider och långa avstånd.

Den specialiserade sjukhusvården arbetar allt närmare primärvården i den omställning som sker och där vården kommer allt närmare patienten. Digitaliseringen är en stor pusselbit när primärvård och specialistvård binds ihop. En annan helt avgörande faktor är regionens samverkan med kommunerna för att utveckla vården.

Nära vård innebär en förflyttning av uppgifter från sjukhuset och ut till länets hälsocentraler och kommunal hemsjukvård. Självmonitorering och digitala lösningar gör att patienten ska kunna få sin vård i eller nära hemmet i större utsträckning. Vänsterpartiet ser positivt på de här förändringarna, även om det också finns risker med att patienter riskerar att hamna i social isolering och att anhöriga i större utsträckning får ta hand om vårdnära uppgifter. Patienten och patientens vårdbehov är det som ska styra utvecklingen.

Tänderna är en del av kroppen och tandvård borde därför jämföras med övrig sjukvård. Många äldre har inte råd att göra nödvändiga insatser och drabbas därför av dålig tandhälsa. För dem

behöver särskilda tandvårdsinsatser göras. Folktandvården behövs i alla kommuner.

Vänsterpartiet vill:

- att primärvården får mer resurser, ungdomsmottagningar i varje kommun samt digital ungdomsmottagning
- att regionen tar över habilitering och rehabilitering, för alla åldrar, i egen regi genom återtagen skatteväxling
- att avgifter och högkostnadsskydd ska hållas låga för patienten
- att så kallad avståndsberoende teknik, så som till exempel hälsorum, hemmonitorering och digital vård ska användas i större utsträckning
- att regionalt/kommunalt samarbete utvecklas i arbetet med god nära vård, exempelvis geriatrisk kompetens (geriatrik är vård vid sjukdomar som hör ihop med åldrandet)
- att tandvård ska ha ett högkostnadsskydd om högst 2 000 kronor per år

3.2 Äldreomsorg

De kommande åren ökar antalet äldre i våra kommuner. Vi lever allt längre och på livets höst behöver många omsorg i hemmet eller på särskilt boende. Äldreomsorgen präglas idag av brist på kompetent personal och det är en brist som ser ut att förvärras med tiden. Vänsterpartiet vill lyfta villkoren för både anställda och brukare i äldreomsorgen.

En bra äldreomsorg är inte bara en välfärdsfråga, det är också en viktig jämställdhetsfråga. De som jobbar i äldreomsorgen är till stor del kvinnor. När omsorgen inte fungerar tvingas anhöriga ta hand om äldre familjemedlemmar. Oftast är det kvinnor som tar det ansvaret. För att få en jämlik äldreomsorg behöver kommunerna tillföra tillräckliga resurser och arbetsvillkoren för äldreomsorgens personal förbättras. Vänsterpartiet vill uppvärdera statusen för äldreomsorgens yrkesgrupper, genom mer självbestämmande, kortare normalarbetstid och mer kompetensutveckling. Personalen måste få tillräckligt med tid för sina arbetsuppgifter.

I flera kommuner finns både privata och kommunala utförare av äldreomsorg. Kommunerna behöver ta ansvar för de problem med underbemanning och bristande kvalitet som finns inom äldreomsorgen, marknadskrafterna gör bara problemen värre och försvårar samordning. Valfrihet innebär för oss att den enskilde får möjlighet till anpassad omsorg, exempelvis att få bo med sin livskamrat även på särskilt boende.

Vänsterpartiet vill:

- öka personalens inflytande över sitt arbete
- förkorta arbetstiden
- ta bort arbetspass med delade turer
- göra heltidsanställning till norm

- öka bemanningen

3.3 Förskola och skola

Alla barn ska ha rätt till en förskola och skola där den pedagogiska verksamheten håller högsta kvalitet. Alltför ofta lider förskola och skola av för stora barn- och elevgrupper. När allt fler arbetar på obekvämlig arbetstid ökar behovet av barnomsorg på kvällar, nätter och helger. Kommunerna ska därför vara skyldiga att erbjuda förskole- och/eller fritidsverksamhet under obekvämlig arbetstid.

Skolan ska ge alla elever samma möjligheter till en bra utbildning oavsett var du bor. För att kunna kompensera för elevers olika bakgrund och behov måste skolans resurser användas rätt och i tid. Vänsterpartiet vill att det ska finnas tillräckliga resurser för särskilt stöd redan i förskolan.

Även fritidshemmen är en viktig del i utbildningssystemet för att ge barnen en bra och meningsfull fritid samt stödja deras sociala utveckling. Fritidshemmen ska ingå som en integrerad del i en samlad skoldag. Barn och unga vistas i skolan en stor del av sin vakna tid och skolan är den största skyddsfaktorn utanför familjen. 5–10 % av alla skolelever har någon form av neuropsykiatrisk diagnos (exempelvis autism, adhd) och många har behov av särskilt stöd eller anpassad undervisning. En god samverkan mellan hem och skola är av stor vikt för att skolgången ska fungera för dessa elever. Det är även viktigt att skolans och förskolans personal har kunskap om hur elevernas behov kan tillgodoses.

Vänsterpartiet vill:

- att förskolans kompetensförsörjning och rekrytering ska prioriteras
- att barn- och elevhälsan får mer resurser för att stötta upp lärare och annan skolpersonal i högre utsträckning framförallt i förhållande till barn med särskilda behov
- ge alla barn rätt till 30 timmars förskola per vecka
- att barngrupper i både förskola och skola ska vara på en rimlig nivå
- att skolan och förskolan ska vara fria från vinstintressen

3.4 Socialtjänst

Enligt lagen ska socialtjänsten arbeta förebyggande. I dag saknas dock ofta möjlighet för socialarbetare att arbeta så eftersom de resurser som finns i stället ofta måste läggas på individuella, akuta lösningar. Vänsterpartiet vill ha en socialtjänst som följer lagens inriktning och arbetar förebyggande med en helhetssyn på individens problem. Exempelvis personer med samsjuklighetsproblematik, barn och unga som är placerade utanför sitt hem

eller våldsutsatta barn och kvinnor kan riskera falla mellan stolarna när olika enheter ser till sin egen verksamhet.

Vänsterpartiet vill:

- ge kommunerna ökade resurser för att klara sitt uppdrag med ökade anmälningar och utsatthet bland barn
- stoppa vräkningar av barnfamiljer
- använda så lite bemanningspersonal inom socialtjänsten som möjligt
- att socialt utsatta barn och ungdomar ska få samma möjlighet till skolgång som andra barn och ungdomar
- utveckla förebyggande åtgärder för barn och unga som befinner sig i riskgrupp, såsom föräldrastöd, Skolfam och liknande

3.5 Folkhälsoarbete

En bra folkhälsa är en angelägenhet för hela samhället och förutsätter jämlikhet och utbyggd välfärd. En jämlik och jämställd folkhälsa kräver en jämnare inkomstfördelning, en grundlig förbättring av dåliga arbetsmiljöer och en förstärkning av människors inflytande i arbetsliv och vardagsliv, där män och kvinnor hjälps åt med hem och barn på lika villkor. Alla ska känna ekonomisk trygghet vid sjukdom och arbetslöshet.

Människors tillgång till kultur, aktiv fritid, grönområden, möjligheter till fysisk aktivitet och bra kost måste förbättras. En restriktiv politik när det gäller alkohol, tobak och andra droger måste få en tydlig social inriktning. Särskilda insatser bör göras när det gäller beroendeskapande läkemedel.

Ofrivillig ensamhet är ett ofta förbiset folkhälsoproblem. Enligt forskning är långvarig ofrivillig ensamhet lika farligt för hälsan som att röka eller dricka alkohol. Det behövs tas fram en strategi för hur detta folkhälsoproblem ska hanteras. Här kan man också inhämta stöd från civilsamhället i form av kultur- och idrottsföreningar eller pensionärsorganisationer och andra plattformar som kan vara viktiga för att nå de som drabbas hårdast av ofrivillig ensamhet.

Vi måste arbeta för att ge människor goda förutsättningar att göra hälsofrämjande val och motverka ojämlikheter i hälsa. Folkhälsoarbetet måste alltid utgå från lokala förutsättningar. Dessa kan skilja sig från kommun till kommun. Men folkhälsoarbetet måste gå som en röd tråd genom verksamheterna.

Vänsterpartiet vill:

- att samhällsplaneringen ska uppmuntra till vardagsmotion och spontanidrott
- att icke-kommersiella, sociala mötesplatser och föreningslivet i olika kommundelar ska ges ökat stöd

3.6 Arbete, kompetensutveckling/-försörjning och utbildning

God tillgång till utbildning av hög kvalitet är viktigt för länets kompetensförsörjning. Andelen med högre utbildning i Jämtlands län är nästan fem procentenheter lägre än rikssnittet. Det leder till en mindre diversifierad arbetsmarknad, högre arbetslöshet, lägre löner, lägre skatteintäkter för våra kommuner och för regionen och därmed till sämre samhällsservice.

Vi ser kompetensutveckling i ett brett perspektiv, många aktörer kan delta. Studieförbunden kan spela en stor roll, liksom folkhögskolorna och den kommunala vuxenutbildningen. Genom att underlätta för olika former av utbildning och kompetensutveckling skapas också plattformar för innovation och företagsutveckling. Distansutbildningar behövs för att klara kompetensförsörjningen i glest befolkade områden.

Kommunerna och regionen är stora upphandlare av varor och tjänster. Vid upphandling bör sociala krav ställas, så att fler kan få en koppling till arbetslivet som exempelvis lärling, praktikant eller liknande. Upphandlingar behöver också följas upp, så att arbetsvillkor och anställningsförhållanden hos de upphandlade och deras underleverantörer är schyssta. Regionen och kommunerna bör ta hjälp av fackliga organisationer för att uppnå bättre arbetsvillkor för anställda och i upphandlade verksamheter.

Vänsterpartiet vill:

- stärka folkbildningen, inklusive studieförbundens verksamhet i hela länet
- öka stödet till, och antal studerande på, länets folkhögskolor
- utveckla tillgängligheten till universitets- och yrkesutbildningar med hjälp av digital teknik
- utveckla språkundervisning och -träning för nyanlända i samverkan mellan regionen, kommuner, näringslivet och civilsamhället
- utveckla upphandlingsverksamheten med sociala krav och uppföljning
- stärka den fackliga samverkan i kommunerna och regionen

4. Öka jämlikheten

Utöver klass- och könsojämligheter finns stora geografiska skillnader i länet. Utanför de större orterna är tillgången till samhällsservice ofta dålig. Marknadsstyrningen av både privat och offentlig service har utarmat stora delar av landsbygden. Vänsterpartiet vill att det offentliga ska ta tillbaka kontrollen över utvecklingen, genom satsningar på bred samhällsservice.

4.1 Landsbygdspolitik

Vänsterpartiet vill att det ska gå att bo och leva i hela regionen, därför är regional utveckling viktigt. En positiv utveckling av landsbygden förutsätter en aktiv och långsiktig politik som

garanterar service och infrastruktur i hela regionen. Regionen ska arbeta långsiktigt med miljö- och klimatfrågor, infrastruktur, kollektivtrafik och transporter, kultur, folkhögskolor och andra utbildningsinsatser.

Att skapa arbeten åt alla är avgörande för utvecklingen i regionen. Den offentliga sektorn behöver hålla god kvalitet för att skapa trygghet och locka människor att flytta hit.

Regionen ska bidra till förutsättningar för att alla ska ha både rätten och möjligheten att bo där man själv önskar. En förutsättning för hållbar utveckling är en levande och produktiv landsbygd, som inte tär på jordens resurser. Länets tillgångar i form av mark och råvaror, men också natur- och kulturlandskap, är viktiga förutsättningar för företagande på landsbygden. Det är viktigt både att stödja lokal vidareförädling av skogens och jordbrukets produkter och möjliggöra utveckling av andra tjänster och företag. Vänsterpartiet vill se till helheten i regionen med en känsla som förenar oavsett om du bor i stad eller landsbygd, är skogsägare, lantbrukare eller hyresgäst.

Vänsterpartiet vill:

- Att länets medborgare ska ha god tillgång till samhällsservice
- Att alla länets medborgare ska känna sig inkluderade i samhällsbygge och välfärd

4.2 Kultur och fritid

Kultur är mer än bara teater och musik. Kultur är också hur vi lever och hur vi förhåller oss till varandra. Det är att veta att du är lika mycket värd oavsett om du bor i en stad eller i en liten by på glesbygden. Det är att ha möjligheten till samma levnadsvillkor som andra.

Länets tradition av att vara en mångkulturell mötesplats ska tas tillvara. För Vänsterpartiet är det viktigt att vi har levande bibliotek i varje kommun. Biblioteket är ofta en mötesplats för människor av olika ålder, ursprung och bakgrund. Det är en plats dit du kan komma för att lära dig nya saker, för att uppdatera dig genom att läsa tidningen och såklart för att kunna låna litteratur i olika former.

Estrad Norr och Riksteatern är institutioner vi behöver ta tillvara. Du ska inte behöva bo i en storstad för att kunna ta del av teater, musikalerna och dansföreställningar. Riksteatern och turnerande utställningar ska nå ut i alla hörn av länet.

Vi bör se till att de unga som drömmer om en musikkarriär har verktygen för att kunna göra drömmen till verklighet. I det ingår att kulturskolan bör vara avgiftsfri i alla kommuner och att det finns lokaler dit unga kan vända sig för att repa till låg eller ingen kostnad och där fritidsgårdarna skulle kunna fylla en viktig funktion

Offentliga stöd ska inte styras av efterfrågan. Kulturpolitiken ska utgå från en annan logik.

Därför är det viktigt att de regionala kulturverksamheterna – scenkonst, teater, film, dans, musik,

bibliotek, hemslöjd, museum, kulturarv, arkiv – finns i hela länet och utvecklas i nära samarbete med kommuner, föreningsliv, studieförbund och fria aktörer.

Vänsterpartiets vision om kulturell verksamhet på recept, så kallad KUR, vid behandling av exempelvis stressrelaterade sjukdomar är nu verklighet. Kultur får oss att må bra och håller oss friska längre. Kultur har god inverkan när det gäller att bromsa demenssjukdomar. Samarbete med kommunerna är viktigt när det gäller kultur. Det handlar bland annat framförallt om att öka det kulturella utbudet inom vård och omsorg. Du ska självklart kunna ta del av kultur även när du är äldre eller i behov av annan omsorg.

Vi vill stärka kulturarbetarnas arbetsvillkor, du ska kunna leva på ditt skapande. Ett steg i detta är att regionen skall anställa kulturutövare för längre uppdrag.

Alla har rätt till idrott, kultur och föreningsliv. Vi vill att idrott, möjlighet till rörelse samt konst, kultur och möjlighet till kreativt skapande, ska finnas med i samhällsplaneringen och människors vardag. Föräldrars ekonomi ska inte vara ett hinder för barn och ungdomar att kunna idrotta, utöva kultur eller engagera sig i föreningsliv och utveckla sina fritidsintressen.

Vänsterpartiet vill:

- att vi ska ha levande bibliotek i varje kommun
- att Riksteatern och turnerande utställningar ska nå ut i alla delar av länet
- att kulturskolan är avgiftsfri
- utveckla möjligheten att skriva ut kulturell verksamhet på recept
- fortsätta arbetet med att förverkliga fler konsthallar i länet
- skapa ett kulturhus i Östersund
- att regionen ska anställa kulturutövare för längre uppdrag
- att föreningsbidragen prioriteras i syfte att vara utjämnande
- att regional planering underlättar en aktiv fritid och gör natur och offentligt finansierade anläggningar lättillgängliga

4.3 Integration och mångfald

Alla människors lika värde är helt centralt för Vänsterpartiets vision om ett samhälle för alla. Detta gäller inte minst våra nya medborgare, människor som från olika håll i världen. Oavsett om du är på flykt från Ukraina, Syrien eller Jemen ska förutsättningarna vara desamma. Kommunerna behöver ha en beredskap för att tidigt kunna identifiera behov, ordna med skola, bostäder, sysselsättning, vård och ta tillvara på de kompetenser som finns hos de människor som kommer hit.

För att barn och unga som kommer till Sverige ska ha en god möjlighet att lära sig det svenska

språket och integreras i samhället så snabbt som möjligt behöver det finnas en möjlighet för skolorna i regionen att möta upp barnens behov. En möjlighet skulle kunna vara en förberedelseklass med större flexibilitet för varje stadie i de större kommunerna. Detta skulle bidra till en inläring i barnens tempo, utifrån deras bästa.

Vänsterpartiet vill satsa på mångkulturella mötesplatser, som är tillgängliga för alla och som ger möjlighet att både skapa och ta del av kultur i olika former och med en mångfald av ursprung. Kulturen ska vara tillgänglig på lika villkor för den som har funktionsnedsättningar. Kulturen är också en viktig del av integrationsarbetet för nyanlända.

Vänsterpartiet vill:

- att kommunerna ska ge nyanlända flyktingar möjligheter att snabbt bli delaktiga i samhället utifrån individuella förutsättningar och behov
- tillföra resurser till mötesplatser för integration och inkludering

4.4 Barn och ungdomars delaktighet och intressen

Barnkonventionen är svensk lag sedan 1 januari 2020. Att barnets bästa sätts i främsta rummet när beslut fattas är av största vikt för att ha ett barnrättsperspektiv i politiken. Ett alternativ för att säkerställa att barnets bästa sätts i främsta rummet kan vara lokala barnombud som arbetar kommunövergripande.

Barn och unga bör på olika sätt göras delaktiga i de politiska beslut som fattas i kommun och region. Att göra barn och ungdomar delaktiga i den demokratiska processen tidigt i livet skapar goda grunder för ett fortsatt demokratiskt engagemang och delaktighet i samhällslivet. Barn behöver känna, förstå och själva se att deras röster är lika viktiga som de vuxnas.

Vänsterpartiet vill:

- att förtroendevalda som fattar beslut som rör barn ska få utbildning i vad det innebär att ha ett barnrättsperspektiv samt hur barnkonsekvensanalyser genomförs
- att kommunerna och regionen ska se till att dessa frågor alltid ska uppmärksammas i alla beslut som rör barn
- att barn- och ungdomsråd skapas i kommunerna och i regionen

4.5 Regional samisk politik

Vänsterpartiet anser att samers möjlighet att använda mark och vatten som en grund för sin urfolkscultur ska främjas i kommunal verksamhet. Samers användning av mark och vatten ska lyftas fram och beaktas i planarbete och kommunala beslut. Det gäller såväl renskötsel som samers traditionella resursutnyttjande, landskapets kulturhistoriska och andliga värden och som förutsättning för vidareförandet av traditionell samisk urfolkscunskap. Traditionell samisk kunskap om uthålligt brukande av mark och vatten ska tillvaratas i kommunens

hållbarhetsarbete. De samiska näringarna är i hög grad hållbara och viktiga inslag i länets framtida försörjning och måste ses som jämbördiga med övriga näringar i Sápmi. Samisk kultur och rennäringen är dock frågor som kan behöva hållas isär.

Samer ska ha reellt inflytande i kommunala och regionala frågor som berör dem. Kommunala nämnder ansvarar för att kartlägga vilka frågor som samer anser berör dem och samråda med dem i dessa enligt minoritetslagens definition.

Samer drabbas i högre grad av ohälsa än majoritetsbefolkningen. Under senare år har en del forskning och insatser gjorts men Vänsterpartiet anser att mer behöver göras. De kunskapsnätverk som etablerats måste fortsätta stärkas och vi bör sträva efter att även i Sverige etablera ett kompetenscenter likt Sanks i Norge.

Jämtlands län är förvaltningsområde för minoritetsgruppen samer och det med ett särskilt ansvar att möjliggöra samisk kultur och att språk bevaras och utvecklas samt vara ett stöd till myndigheter utanför förvaltningsområdena för den samiska minoritetsgruppen.

Vänsterpartiet vill:

- att den nationella konsultationsordningen i frågor som rör det samiska folket även ska tillämpas av kommunerna och regionen
- att mer resurser och stöd ska ges till de samiska näringarna
- att mer resurser ska ges till bevarandet och stärkandet av de samiska språken
- säkra långsiktig finansiering för Gaaltije, sydsamiskt kulturcentrum

5. Naturresurser

Klimatförändringarna är tveklöst vår tids viktigaste fråga. De är en följd av långvarig utarmning av naturresurser i kombination med en ökad konsumtion. Det är de fattigaste som drabbas hårdast, men de rika som släpper ut mest. Miljöförstöring och klimatförändringar är en följd av ett ekonomiskt system som sätter profiten högre än hållbarheten, ett system som systematiskt utnyttjar både natur och människor.

Vi behöver agera nu för att rädda klimatet med insatser och politik på flera nivåer. Samtidigt behöver vi bygga struktur för att ta hand om olyckor och katastrofer kopplade till miljöproblem. Vi behöver förbättra beredskapen när det gäller extraordinära händelser i skog och jord. Vänsterpartiet angriper grunden till miljö- och klimatproblemen och arbetar för ett mänskligare och rättvisare ekonomiskt system.

Det ska alltid vara billigare att välja det miljövänliga alternativet, exempelvis att ta tåget istället för att flyga. Exploatering och nyttjande av naturresurser ska ske så varsamt som möjligt. Försiktighetsprincipen ska råda. Vänsterpartiets mål är ett samhälle med 100 % förnybar energi senast 2040. Genom att satsa på energieffektivisering och förnybar energi som sol-, vind-, bio- och geoenergi skapas en ekologiskt hållbar energiförsörjning. Agenda 2030 ska ligga till grund för allt politiskt arbete oberoende av område.

Vänsterpartiet vill:

- att klimat- och miljökrav ska ställas vid upphandling av varor och tjänster
- att det vid samhällsbyggande ska byggas klimatsmart, hållbart, långsiktigt och energisnålt
- öka satsningarna på energieffektivisering och förnybar energi
- ge resurser till kalkning så att försurning inte drabbar känsliga skogs- och vattenområden

5.1 Vindkraft

Den omställning Vänsterpartiet vill se innebär en omfattande utbyggnad av förnyelsebara energikällor, där sol-, vind-, våg- och geotermisk energiproduktion behöver byggas ut i en ökad takt jämfört med idag. Detta behöver göras så att mer av naturresursernas värden stannar kvar där de utvinns och produceras. Det är fullt möjligt att bygga ut vindkraften, inte minst den havsbaserade, där förutsättningarna är som bäst och framför allt där elbehovet är högt.

Vindkraften ska gynna både kommun och boende i närområdet. Ersättningen till lokalsamhällen och kommuner behöver därför öka betydligt. Detta är redan verklighet i Finland och Norge och bör därför vara möjligt även i Sverige. Etableringen av ny energiproduktion ska utgå från att det finns en acceptans för utbyggnad i det berörda området.

Vindkraften behöver också vägas mot andra näringar i området så som exempelvis rennäring och besöksnäring. Om rennäringen hotas av vindkraftsetableringar värnar vi rennäringensintresset i första hand.

Vänsterpartiet vill:

- att reglerna för hinderbelysning ska ändras så att vindkraftverken bara blinkar när det behövs
- att ersättningen för vindkraftens intrång ska höjas och att ersättning ska utbetalas till kommuner, föreningsliv och enskilda berörda
- att det lokala inflytandet fortsatt ska vara stort i områden som är aktuella för vindkraftsetableringar

5.2 Vatten

De stora vattentillgångarna i Jämtlands län är hårt exploaterade. Regleringsföretagen har dämt upp älvarna. I flera sjöar finns önskemål om att utöka befintliga eller etablera nya fiskodlingar. Storskalig turism i fjällområdena gör att reningsverk överbelastas och orenat vatten släpps ut i sjöar och älvar. Prospektering efter mineral för brytning görs i nära anslutning till vattendrag som utgör många människors vattentäkt.

Vänsterpartiet vill:

- att fiskodlingar ska vara landbaserade med vattencirkulation som inte påverkar närliggande

sjösystem

- att gruvbrytning i Storsjöbygden inte ska tillåtas
- att framtida exploatering i fjällvärlden ska villkoras med krav på tillräcklig vatten- och avloppskapacitet för tillkommande gästbäddar
- att strandskyddet ska vara starkt, till skydd för allmänhetens tillgång till orörda vattenmiljöer i attraktiva lägen
- att våtmarker ska bevaras och återställas i större utsträckning
- att kalkning ska göras i större utsträckning i de vattendrag vars låga pH-halt innebär negativa konsekvenser för fisk och andra vattenlevande organismer

5.3 Skogsförvaltning

Alla har en relation till skogen. Skogen ger både försörjning och förströelse. Den är en grundförutsättning för det klimat som avgör livsbetingelserna för såväl växter och djur som människa. Jämtland är till ytan Sveriges tredje största skogslän. Det förpliktar. Skogen behövs för att få ut träråvara men är också en förutsättning för turism- och rennäring, grön rehabilitering, människors återhämtning och matproduktion.

Skogens roll att naturligt minska och lagra utsläpp behöver stärkas och torrlagda våtmarker som läcker utsläpp ska återställas. Skyddet av skogs- och strandområden är viktigt för att värna den svenska allemansrätten och den biologiska mångfalden. För att uppnå klimatmålen behöver skogens funktion som kolsänka (att den fångar upp koldioxid från atmosfären genom att binda den) bevaras de kommande decennierna, därför behöver kalhyggesbruket fasas ut. Den skog som avverkas måste användas klokt där endast restprodukter ska användas som biobränsle.

För att bidra till minskade utsläpp av CO₂ är det viktigt att våra urskogar och fjällnära skogar bevaras och skyddas från avverkning. På sikt måste skogsbruket läggas om på ett sådant sätt att dagens kalavverkningar stoppas till förmån för ett hyggesfritt skogsbruk som binder koldioxid på ett betydligt mer effektivt sätt.

Allmänhetens tillgång till skog genom allemansrätten ska bevaras och försvaras. För att skogen ska kunna svara mot alla dessa behov kan inte den storskaliga skogsindustrins och de stora skogsägarnas intressen helt diktera villkoren för hur och till vad denna stora naturresurs ska skötas och användas.

Idag avverkas skog som enligt lag inte får avverkas för att den är för ung. Det är direkt styrt av vinstintresset. Det finns många skäl att omedelbart börja en omställning av skogsbruket, från användningen av skogen som sådan och former för skogsbruk till omfattning av virkesuttag och användning av träråvara.

Inom EU pågår för fullt ett arbete med att införa ett regelverk för skogsbruket som syftar till att bevara mer skog och att använda metoder som inte hotar artrikedomen. Sverige borde delta i det arbetet och ta ansvar. Det finns alternativa skogsbruksmetoder som är beprövade och används i andra europeiska länder, exempelvis Tyskland och Finland. Myndigheter, beslutsfattare och skogsnäring måste ta del av denna kunskap och sprida den så att omställning blir möjlig. Mer av vår naturskog måste skyddas både för att värna artrikedomen och få fler kolsänkor.

Vänsterpartiet vill:

- begränsa möjligheterna för utländska köpare att spekulera i skogsfastigheter
- fasa ut kalhyggesbruket
- förbjuda all avverkning av urskog och begränsa uttaget av fjällnära skog
- inventera och skydda nyckelbiotoper i betydligt större utsträckning
- att markägare som vill utveckla hållbara alternativ ska få uppmuntran, utbildning och vägledning
- stärka forskning och ge den mer genomslag i lagstiftning
- att mer av virkesråvaran ska gå till att bygga i trä

5.4 Gruvbrytning

En av världens största fyndigheter av uran och vanadin finns i Storsjöbygden här i Jämtlands län. Framför allt vanadin är väldigt eftertraktat i nuläget och det skapar intressekonflikter. Vanadin är den viktigaste komponenten i elbilsbatterier och används i datorer och annan teknik. Problemet är att det inte går att bryta vanadin utan att också bryta uran.

Storsjöbygden består av alunskiffer som är oerhört riskabelt att bryta då det innehåller många vattenlösliga tungmetaller. Gruvbrytning i alunskiffer är mer riskabelt än annan gruvbrytning och bör därför förbjudas. Brytning av alunskiffer är orsaken till Finlands största miljökatastrof genom tiderna i Talvivaara. Risken skulle vara än större i vårt område då dagbrotten skulle ligga kant i kant med Storsjön. Risken att förorena vår vattentäkt och dess utlopp ända ut till Bottenhavet är för stor för att ens överväga.

Vänsterpartiet har därför fattat kongressbeslut i frågan och driver nationellt att förbjuda brytning i alunskiffer och förstärka det kommunala vetot redan vid prospektering. Det hindrar inte brytning i annan berggrund. Det finns idag teknik att utvinna jordartsmetaller som vanadin ur restprodukter från järnmalm slagg. Där ska läggas resurser för vidareutveckling då det är mer hållbart ur ett miljöperspektiv. Rennäringen och turistnäringen är riksintressen som måste få ta plats och ska vara prioriterade när förutsättningar för ny gruvdrift prövas.

Vänsterpartiet vill:

- förbjuda brytning i alunskiffer

- stärka det kommunala vetot vid prospektering
- att intrångsavgiften till markägare vid prospektering och gruvverksamhet ska höjas
- satsa på forskning för att vidareutveckla metoder för att utvinna jordartsmetaller ur restprodukter
- att rennärning, turismnäring, jord- och skogsbruk ska vara intressen som väger tungt när planer för ny gruvdrift prövas
- att ansvaret för att finansiera uppstädning efter gamla borrhål, testgruvor och gruvrester tydligt ska ligga på exploatören genom väl tilltagna ersättningsfonder

6. Utveckling för ett vidsträckt län

6.1 Näringslivsutveckling

Vänsterpartiets mål är full sysselsättning. Vår politik för små och medelstora företag handlar om att skapa långsiktighet och goda förutsättningar för tillväxt, men också trygghet för den enskilda företagaren och för anställda. Egna företagare ska vara lika bra försäkrade som anställda. Vi vill att företag med upp till 10 anställda helt ska slippa betala sjuklön.

En förutsättning för hållbar utveckling är en levande och produktiv landsbygd som inte tär på jordens resurser. Länets tillgångar i form av mark och råvaror, men också natur- och kulturlandskap, är viktiga förutsättningar för företagande på landsbygden.

Kommunikationer och utbyggt bredband är viktigt för att människor ska kunna driva företag i hela regionen, inte bara i tätorterna.

Ren luft, rent vatten och ren jord är också förutsättningen för mat av hög kvalitet. Vänsterpartiet arbetar för att stärka respekten för djur som kännande individer genom att bland annat driva på för en förbättrad djurhållning och djurskydd i all offentlig upphandling av mat.

Tillgången på investerings- och utvecklingskapital behöver förbättras, särskilt i de allra tidigaste stadierna av ett företagsbygge. De olika offentliga aktörernas näringslivsstöd behöver samordnas bättre och även involvera privata finansärer.

Vänsterpartiet vill:

- att företag med upp till 10 anställda helt ska slippa betala sjuklön
- att kommunerna och regionen ska öka inköpen av närproducerade varor och tjänster, exempelvis genom "ko på rot" (att kommunen upphandlar ett antal kor som används till lokal matproduktion)
- öka satsningarna på forskning och innovationer för tekniker och produkter som gagnar de stora lokala näringarna i länet

- verka för att service såsom postombud och varutransporter ska fungera i hela länet
- öka tillgången till bredband och goda kommunikationer i hela länet
- att regionens och kommunernas näringslivsstöd ska samordnas bättre
- att stödet och rådgivningen till landsbygdens företag ska utvecklas

6.2 Turism, besöksnäring och friluftsliv

Besöksnäringen är en snabbt växande bransch som genererar jobb i hela länet. Den moderna besöksnäringen är inte bara långväga resor, utan även upplevelser och rekreation i närområdet. Länet historia och traditioner speglar vårt utbud där småskalighet har blivit en attraktion. Småskalig matproduktion är ett bra exempel på hur hantverk har blivit en naturlig del i länets utbud av turistattraktioner.

För turismen i vårt län är naturen och kulturlandskapen de viktigaste resurserna. De är värden som vi både måste värna och kunna använda med varsamhet och på naturens villkor. Den massturism som utvecklats på flera håll i länet har lett till stort slitage på värdefulla naturområden och till överetablering av turistboenden. Det är en utveckling som inte kan få fortgå. Utvecklingen av turismnäringen i länets fjällområden måste ske i samråd och samförstånd med rennäringen.

Utbyggnaden av turistboenden ställer stora krav på investeringar i bland annat avfallsinsamling och VA-lösningar som kan vara svårt för mindre kommuner att hantera.

Möjligheterna till naturupplevelser i fjällen ska inte vara en klassfråga. Vänsterpartiet motsätter sig privatiseringen av fjällområden som sker när skid- och vandringsleder avgiftsbeläggs.

En stor andel av de som arbetar inom besöksnäringen, framför allt hos de stora företagen, är säsongsanställda som betalar skatt på annan ort. Det är inte rimligt att framför allt storstäder får skatteintäkter medan de kommuner som behöver hantera turismens ökade samhällsliga kostnader inte får någon del.

Det finns många mindre företag inom besöksnäringen som både kan och vill styra mot en hållbar användning och utveckling av den lokala miljön och som skapar arbetstillfällen. Deras intressen behöver beaktas vid planering av markanvändning, skogsbruk, infrastruktur och kollektivtrafik.

Vänsterpartiet vill:

- uppvärdera fjäll-, fiske- och landsbygdsturism som en viktig näring ur ett regionalpolitiskt perspektiv
- att fjäll-, fiske- och landsbygdsturism ska få en större del av de framtida infrastruktursatsningarna

- att all utveckling av turismnäringen i länets fjällområden ska ske i samråd och samförstånd med rennäringsen
- att allemansrätten värnas genom att inga avgifter tas ut i fjällen för vandrings- och skidleder
- utreda möjligheten att ta ut turistskatt i form av bäddavgift vid fjällanläggningar för att finansiera offentlig service
- utreda skattevillkoren för deltidsboende och säsongarbetande

6.3 Infrastruktur

Stora investeringar i länets väg- och järnvägsnät behöver göras. Så mycket som möjligt av gods- och persontransporterna ska ske via järnväg. Inlandsbanan kan fylla en viktig funktion därför behövs satsningar i både spårkapacitet och annan infrastruktur kring banan. Även Mittbanan mellan Trondheim och Sundsvall behöver rustas upp på svensk sida för att möjliggöra kortare restid samt fler dagliga avgångar mellan Sundsvall och Trondheim. En omlastningsstation för godstransporter behöver byggas så att mer gods kan gå på räls till hamnar i Tröndelag och avlasta stambanan.

Där det inte finns järnväg behöver mer pengar skjutas till för en hållbar standard på vägnätet. För att hålla olyckor på vägarna nere bör det investeras i flera vägpartier med mitträcken och viltstängsel/ viltövergångar där behovet är som störst.

Gång- och cykelvägar behöver byggas ut i hela länet. Det ska vara enkelt och tryggt att ta sig från hemmet till skolan, jobbet och till närmaste större servicecentrum/ort utan att ta bilen.

Laddinfrastrukturen för elbilar behöver byggas ut i hela länet, både för personbilar och för lastbilar och andra arbetsfordon.

Hela länet behöver ha tillgång till väl fungerande bredband och mobiltelefoninät till rimlig kostnad. Idag nedmonteras det fungerande kopparnätet innan det finns fungerande mobilnät. De inblandade aktörerna har svårt att nå upp till de högt ställda målen i den nationella bredbandsstrategin. Fortsatt ekonomiskt stöd till bredbandsutbyggnaden är därför nödvändigt.

Elnätet står inför en stor utbyggnad där stamnätet ska få ökad överföringskapacitet mellan olika landsändar. Risken finns att det här kommer att drabba länet genom höjda elnätsavgifter. Det är en nationell prioritering att bygga ut nätet och därför behöver även staten gå in med resurser och bidra till utbyggnaden.

Stora delar av de bostäder och övriga lokaler som byggdes under 1960- och 70-talen är i stort behov av renovering och upprustning. Detsamma gäller bland annat vatten- och avloppsinfrastruktur. Varken kommunerna eller regionen har de pengar som behövs för

moderniseringen och för nödvändig utbyggnad. Staten behöver gå in med stöd för att inte vårt län ska hamna på efterkälken. Det behövs också planer för att modernisera eftersatt infrastruktur på längre sikt.

Vänsterpartiet vill:

- att statens anslag till regional och lokal infrastruktur ska öka
- att det ekonomiska stödet till bredbandsutbyggnaden ska fortsätta
- att laddstationer för elfordon skyndsamt ska byggas ut i hela länet
- att kommunerna och regionen ska ha uppdaterade underhållsplaner för den egna infrastrukturen

6.4 Transporter, kollektivtrafik, tåg

En välfungerande, utbyggd, klimatsmart, tillgänglig och attraktiv kollektivtrafik behövs för att ställa om till ett hållbart samhälle. För att minska på utsläppen behöver fler resa med tåg och buss. Alla stadsbussar ska drivas med el och alla länsbussar ska gå på förnyelsebara bränslen.

Länets invånare ska kunna besöka sin centralort eller Östersund för ärenden och ta sig hem samma dag utan att behöva äga en egen bil. Bättre samordning mellan allmän och särskild kollektivtrafik, översyn av tidtabeller och pendlarparkeringar är bra sätt att förbättra tillgängligheten och utbudet. Där reguljär kollektivtrafik inte är möjlig är det viktigt att det finns alternativ, till exempel elbilpooler, beställningstrafik eller så kallade bybussar.

Busstidtabeller ska finnas i pappersformat och vara lättillgängliga digitalt. Färdtjänst och kollektivtrafik för barn och ungdomar upp till 19 år ska vara avgiftsfri. Målet är att kollektivtrafiken på sikt ska göras avgiftsfri för alla.

Upphandling måste göras så att trafiken är driftsäker med goda villkor för förarna och övrig personal. Delade turer ska avskaffas så långt som möjligt. På lång sikt bör regionen tillsammans med kommunerna ta över ansvaret för den regionala och lokala kollektivtrafiken.

Vänsterpartiet vill:

- att färdtjänst för barn och ungdomar ska vara avgiftsfri
- att kollektivtrafik ska finnas till och från alla länets centralorter över dagen
- att kollektivtrafiken ska drivas i egen regi
- att kollektivtrafiken ska byggas ut så att den blir ett alternativ för fler resenärer
- hålla biljettpriserna för kollektivtrafiken nere